

Gezondheidsproblemen door
vieze lucht in het vliegtuig

47

wetenschap

Ouderdomsdiabetes sinds 1989 stabiel

Een groot bevolkingsonderzoek van de VU heeft laten zien dat 8 procent van de Nederlandse bevolking op middelbare leeftijd ouderdomsdiabetes – diabetes type 2 – heeft. In 1989 kwam de ziekte even vaak voor. Professor Esther 't Riet vond wel een toename van bloedsuikerwaarden van gemiddeld 14 naar 18 procent.

Vroegste herinneringen veranderen per jaar

Sommige jongeren kunnen zich gebeurtenissen in de achttiende levensmaand nog herinneren, aldus onderzoeker Carole Peterson. Haar Canadese team vroeg 100 kinderen van 4 tot 13 jaar over hun drie vroegste herinneringen. Een jaar later herinnerde 80 procent zich de verhalen niet meer en noemden zij andere herinneringen. (BBC)

Overstromingsrisico van de Rijn neemt toe

In 2039 zal de kans op schade door overstroming van de Rijn 54 tot 230 procent groter zijn dan in 2000. VU-promovendus Aline te Linde deed aan de hand van klimaatmodellen voorspellingen over het overstromingsrisico in de toekomst. Klimaatverandering en sociaal-economische ontwikkelingen zijn de oorzaken van de toename. (VU)

Zeehond uit de Noordzee FOTO ANP

Zeehond voelt door stroming waar vis is

Zeehonden kunnen dankzij ruim tachtig snorharen, die gevoelig zijn voor waterstroming, vis vinden. Duitse onderzoekers lieten een getrainde zeehond, geblijndeerd en met koptelefoon op, zoeken naar voorwerpen. Een zeehond kan verschillende groottes en vormen onderscheiden. Zo kan hij bepalen of de jacht op een vis nuttig is. (Science)

Teun van de Keuken

Visquota

Over foute vis heb ik hier wel vaker gehad. Het is een beetje een vreemde term, want normaal gesproken wordt het begrip 'fout' voor daders en niet voor slachtoffers gebruikt. Bij vis is het omgekeerd: juist die soorten waarvan er nog maar heel weinig zijn, die bijna zijn uitgestorven, zijn fout. Terwijl je het die arme beestjes echt niet kunt aanrekenen dat ze bij bosjes uit de oceaan worden getrokken, nog even mogen nablijgen op het dek om daarna hun Maker recht in zijn ogen te kijken.

Als we het al over goed en fout willen hebben – overigens is dit in de historische wereld sinds de boeken van Hans Blom en Chris van der Heijden niet er meer in zwang – dan zijn de eters van die vissen fout. En de vissers. De zwaardvis, de Alaska koolvis en de blauwvintonijn treft zelf geen blaam.

Elk jaar worden in Brussel de visquota vastgesteld. Dan wordt per vissoort bepaald hoeveel elke Europese lidstaat ervan mag vangen. Dit jaar was ik er bij om opnames te maken voor de aflevering van *De slag om Brussel* van komende maandag. Het is een fascinerend schouwspel. Een naleving zou kunnen den-

Met steun van foute politici wordt goede vis gevangen

ken dat de aanwezige ministers op zo'n Brusselse top bezig zijn bedreigde vissoorten te redden. Maar nee hoor: in plaats van de wetenschappelijke adviezen te volgen voor een verantwoordere vangst, wordt er altijd besloten méér te vangen. Staatssecretaris Henk Bleker, die zich in Brussel tot eigen genoegen minister mag noemen, zei mij: "Als wij bij Spanje op de rem gaan staan, dan doen zij het bij ons. Sommigen noemen het koshandel, ik noem het besluitvorming."

Tja. De Spanjaarden zijn de grootste zeeleeghalers van Europa. Met Europese subsidies moderniseren ze hun vloot en vervangen ze stilletjes aan de bekende schattige vissersbootjes die u wel eens op een ansichtkaart hebt gezien door gigantische varende visfabrieken die alles vangen wat er zweemt: groot of klein, zwanger of niet. Soms vangen ze meer dan mag en krijgen ze een boete, die zo klein is dat hij niet opweegt tegen de eerder ontvangen subsidies. Foute vissers vangen met steun van foute politici goede vis die door foute mensen wordt gevangen.

t.vandekeuken@parool.nl

‘Een andere opstelling was echt noodzakelijk’

De nieuwe opstelling van de afdeling Nederlandse archeologie in het Rijksmuseum van Oudheden (RMO) in Leiden is geopend. Met de chronologie als uitgangspunt. Er is twee jaar aan gewerkt.

JOOST VERMEULEN

De grootschalige herinrichting van de afdeling Nederlandse archeologie, waaraan ruim twee jaar is gewerkt, was hard nodig. Want sinds de vorige opstelling begin van deze eeuw was afgebroken, had het publiek slechts af en toe een glimp kunnen opvangen van de enorme hoeveelheid archeologisch materiaal die in dit museum in de afgelopen tweehonderd jaar is verzameld. Nu zijn in een spectaculaire opstelling ruim tweeduizend objecten te bewonderen. En ook de chronologie, lang wegweest, is weer terug in het museum.

"De Nederlandse archeologie bestaat niet," zegt Annelieke Willemse, die voor het museum in Leiden verantwoordelijk is voor de periode vanaf de late oudheid tot de middeleeuwen, op de persconferentie van de opening van de nieuwe afdeling Nederlandse archeologie in het Rijksmuseum van Oudheden. "Natuurlijk is er een grote lijn te ontdekken in al dat materiaal dat in de laatste tweehonderd jaar uit de Nederlandse bodem tevoorschijn is gekomen. De geschiedenis beweegt zich immers van toen naar nu. Maar tegelijkertijd zie je dat die beweging niet overal even hard gaat. En dat ontwikkelingen niet overal hetzelfde zijn. Zo laten de op-

gravingen zien dat na het vertrek van de Romeinen op bepaalde plekken een enorme economische recessie optreedt, terwijl op andere plaatsen die achteruitgang nauwelijks waarneembaar is."

Datzelfde geldt voor de prehistorie, vult haar collega Luc Amkreutz aan. "Je kunt op basis van het archeologische materiaal niet anders dan constateren dat in het zuiden van Nederland de overgang van een bestaan als jager/verzamelaar naar dat van landbouwers veel eerder

‘Meer kennis en materiaal vroegen om vernieuwing’

plaatsvindt dan in het noorden. Daar zit soms wel duizend jaar tussen. Je kunt dus als archeoloog niet zeggen: toen was het in heel Nederland zns of zo. Hooguit kun je iets zeggen over hoe het er op een bepaald tijdstip op één plek aan toe ging." Toch moesten de beide con-

servatoren uit de vele duizenden objecten die in de depots van het museum opgeslagen lagen en die samen een periode van 300.000 jaar beslaan, een vaste overzichtspresentatie van de Nederlandse archeologie samenstellen. "In 1993 was de presentatie van de Nederlandse archeologie voor het laatst grondig aangepast. Sindsdien is er niet alleen veel nieuw materiaal beschikbaar gekomen, bijvoorbeeld van de opgravingen in Dorstendal of de eerste delen van een Neanderthaler schedel die nog pas vorig jaar werd gevonden, er zijn ook heel veel nieuwe wetenschappelijke inzichten die een nieuwe opstelling echt noodzakelijk maakte."

De oude opstelling was, helemaal in de geest van die tijd, thematisch van opzet. Objecten van heel verschillende vindplaatsen en uit heel verschillende periodes moesten samen het verhaal vertellen over bijvoorbeeld religie, de ontwikkeling van de landbouw, stedenbouw of handelscontacten. Het probleem van die keuze was echter dat de chronologie volledig zoek raakte. "De bezoeker had soms geen idee in welke periode hij verzeld was geraakt."

Amkreutz en zijn collega hebben er in de nieuwe opzet voor gekozen om die chronologie duidelijk terug te brengen. "Dat doen we door heel specifieke plekken die representatief zijn voor een bepaalde periode te benadrukken."

"We zoomen steeds in op die ene plek," zegt Annelieke Willemse. "Dus als je iets wilt vertellen over de klokkercultuur (van 2700 tot 2100 v. C.) moet je niet alleen de tien mooiste vazen laten zien, maar alle vondsten die in één hunebed (D19 bij Drouwen) gedaan zijn bij elkaar in een vitrine zetten, inclusief de mindere of zelfs gebroken stukken. Op die manier kun je laten zien hoe zo'n hunebed functioneerde en dat men daar generaties lang hun doelen bijzette. En zelfs dat er in zo'n periode verschillen gaan optreden."

De nieuwe afdeling 'Archeologie van Nederland' in het Rijksmuseum van Oudheden

in Leiden, met het witte tijldint.

FOTO: ANNEMARIEKE WILLEMSSEN

Alle vondsten uit hunebed D19 bij Drouwen.

met specifieke vondstplekken is binnen de archeologische musea uniek te noemen. Een aantal musea (bijvoorbeeld het Drents museum in Assen) is men nu ook bezig vast te presenteren te vernieuwen. En daarin keert de chronologie soms ook weer terug als uitgangspunt. Maar daarbij staan dan altijd de individuele stukken centraal. Amkreutz: "Dat is natuurlijk begrijpelijk, want het publiek wil de belangrijkste stukken uit een verzameling kunnen zien. Alleen wij zijn ervan overtuigd dat die topstukken nog

meer aan waarde winnen als ze getoond worden binnen de context van hun vindplaats."

Een mooi voorbeeld van wat conservatoren bedoelen vormt de manier waarop nu de vondsten uit het beroemde koningsgraf van Os (rond 700 v. C.) worden getoond: niet alleen, zoals vroeger, de grote crematiebeker en het zwaard laten zien, maar de hele inventaris van dit graf als een eenheid presenteren. Die keuze om de vindplaats centraal te stellen, heeft ook

verstrekking gevolgen gehad voor de inrichting. Telkens alles van een plek laten zien betekent dat er veel meer voorwerpen getoond moeten worden dan in een meer 'traditionele' opstelling. "Wij laten nu meer dan tweeduizend objecten zien. Terwijl er vroeger nog niet de helft stond."

Om alles te kunnen tonen en de chronologie nog eens extra te benadrukken ontwierp het Tilburgse vormgevingsbureau Kinkorn een enorm kunststof tijldint, dat door de zalen heen slingert. In dit witte,

manshoge lint zijn, als kleinere en grotere opgravingssputten, de virtuelles uitgespaard. De bezoeker kijkt als het ware in de grond en ziet wat de archeologen die de opgraving deden ook zagen. "Alleen dan mooi schoongemaakt en gerepareerd," zegt Willemse lachend. Op het lint staat ook tekstuele informatie.

Die informatie wordt geïllustreerd door de juiste vlakken in het tijldint ter hoogte van de plek waar middeleeuwen begonnen verwijst naar de stadspoorten, dan is dat alleen maar mooi meegenomen.

kunt ze overslaan en gewoon alleen maar genieten van de mooi spullen," zegt Maarten Meevis van bureau Kinkorn.

Net zo goed als je niet hoeft te staan bij het feit dat de golven van het lint symbool zijn voor de veranderingen in het landschap en het klimaat gedurende de lange geschiedenis. En als je realiseert dat de rechte vlakken in het tijldint ter hoogte van de plek waar middeleeuwen begonnen verwijst naar de stadspoorten, dan is dat alleen maar mooi meegenomen.